

культури. Така барвиста сукня не поступається по красі будь-якому сучасному наряду. З покоління в покоління передається техніка вишивки на одязі, удосконалюються орнаменти і візерунки. І ця традиція надалі тільки розвиватиметься і модернізуватиметься.

Найвдаліше використовує вишивку Роксолана Богуцька, її сукні вишукані, жіночні та дуже красиві.

Тернопільська майстриня Ярина Жук зі своїм чоловіком теж вдало застосовують вишивку. Створила родинну майстерню, яка у кожному орнаменті намагається зберегти символіку та специфіку регіональних узорів, адже кожен символ – це як буква у алфавіті, зі своїм значенням.

Майстриня Божена Філатова створює сукні із слов'янською вишивкою. Вона є майстром художньої вишивки та писанкарства. Приймає участь у Всеукраїнських та Міжнародних виставках, в яких отримувала дипломи за кращі роботи.

Правильно підібрані візерунки на одязі допомагають людині бути впевненим, сильним і досягати бажаних результатів за короткий період часу.

Популярна українська дизайнерка Діана Дорожкіна відома усім своєю пристрастю до корсетів, які вдало декорує мотивами українських народних орнаментів вишивок.

Отже, на сьогоднішній день, результати дослідження дають підстави зробити висновки про те, що українська народна традиційна вишивка та одяг є невід'ємною складовою частиною національної художньої культури. Завдяки знання історії, теорії і розвитку українського народного одягу з'явилась – оригінальна мистецька дизайнерська сучасність. Зростання впливу традиційного костюму на розвиток формоутворення і дизайну сучасного одягу є загальною тенденцією, характерною для більшості країн з розвинутою індустрією моди.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

5. Настіна В. Віра Роїк: Я залишаю вам свої скарби. // *Кримська світлиця*. – 2014. – № 18.
6. Роїк В.С. Все, що робив у житті, повторив би знову. // *Кримська світлиця*. – 2013 – № 39.
7. Роїк В.С. Схрещення долонь в пам'яті поколінь. // *Кримська світлиця*. – 2013. – № 44.
8. Хало О. *Корона Вишивацьких* / О. Хало. – Преса України, 2011. – 440 с.

*Богдана Панчішко
(Полтава, Україна)*

ЕНЕРГІЯ НЕБА ТА ЗЕМЛІ

Народна творчість – це історична основа, на якій розвивалася і розвивається світова художня культура, одна із форм суспільної свідомості і діяльності. Народна творчість включає в себе різні види художньої діяльності народу – поетичну творчість, театральне, музичне, танцювальне, декоративне, образотворче мистецтво і існує як сукупність численних видів,

жанрів, родів. Усі види народної творчості об'єднує основне – пізнання та відображення світу, діяльності людини, його історії, побуту, матеріалу, засобів вираження. У всезагальній народній культурі важливу роль відіграє декоративне мистецтво. До нього належать такі види: декоративно-прикладне, монументально-декоративне, оформлюване, театральноеформлюване. Між видами декоративного мистецтва існують тісні взаємозв'язки та взаємовпливи. Декоративно-прикладне мистецтво – широка галузь мистецтва, яка художньо-естетично формує середовище, створене людиною – предметно-духовний світ людини.

Пам'ятки кожної конкретної епохи показують, як люди навчилися працювати з природними матеріалами і що з них виготовляти, яку силу надавати їм за допомогою символів-знаків (орнаменту), і що робило звичайні речі побутового призначення творами мистецтва.

Український народ, як і інші народи, протягом століть творив свою історію, культуру, мистецтво, поезію. Адаже мова, пісня і вбрання найхарактерніші ознаки нашої нації. Пісня і танок, малюнок і розпис, різьблення і плетіння, ткацтво і кераміка, гаптування і вишивка з незапам'ятних часів органічно увійшли в життя народу, втілюючи в собі його найвищі естетичні принципи, ідеали краси та добра, прагнення до прекрасного – витонченого і довершеного [3, С. 27-30].

Вишивка – найпоширеніший вид народного декоративно-прикладного мистецтва, орнаментальне або сюжетне зображення на тканинах, шкірі, виконане різними ручними швами. Дивовижне багатство художньо-емоційних рішень української народної вишивки зумовлене різнотипністю матеріалів, технік виконання орнаментів, композицій, колориту, які мають численні локальні особливості. Художнє обдарування українського народу, вершини його мистецького хисту в повну силу виявлені у вишитих творах. Немає меж розмаїттю їхніх художньо-виражальних засобів.

Невичерпна скарбниця української культури – вишивка. Народна вишивка в Україні – одна з найяскравіших сторінок традиційної спадщини нашого народу, невід'ємна частка його духовної культури, що вже багато століть передається з покоління в покоління і сьогодні чарує глибинним змістом і поетичною красою [1, С. 260-263].

З давніх-давен люди зображували на одязі різноманітні знаки та символи, що виконували захисну та декоративну функцію. Абсолютно кожен елемент вишивки мав певне значення, згідно з яким його використовували. Наприклад, голубок та півнів зображували лише на весільних рушниках, бо вони символізували молодят.

Усі існуючі орнаменти умовно поділялись на чотири групи: рослинні, геометричні, рослинно-геометризовані та зооморфні. До найбільш використовуваних належать рослинні та геометричні, зооморфні використовувались дуже рідко. Рослинні орнаменти є досить різноманітними, такі як: виноградні грона уособлюють радість, пов'язану із створеннямсім'ї. Орнамент сад-виноград символізує життєву ниву, де чоловік

виконує роль сіяча, а жінка є берегинею, що ростить і плекає родинне дерево, мак із давнини захищав людей та їхню худобу від усілякого зла, саме тому цю тендітну і ніжну квітку часто вишивали на сорочках. Також мак служив символом народної пам'яті, скорботи, любові та суму за загиблими, білосніжна лілія – це таємниця зародження життя, знак дівочої чарівності, чистоти і цноти. Дуже часто в орнаменті її зображення доповнюють хрестом, що благословляє молодят на створення дружної сім'ї. Якщо над квіткою зображена роса, то це означає запліднення, троянда – древній мотив, що означає оновлення та безперервність сонячного руху, дуб та калина, належать до символіки, яка найчастіше зображується на дівочих та парубочих вишиванках. Ці візерунки гармонічно поєднують у собі чарівну і невмирущу красу та неймовірну силу [2, с. 36–38].

Раніше дуб вважався священним деревом і уособлював бога сонячної енергії, а також розвиток і життя, калина – це дерево усього українського роду. Його зображення найчастіше пов'язували з красою та процесом зародження Всесвіту. Ягідки калини мають значення крові невмирущого та непереможного народу, хміль – молодіжний символ, який за тлумаченням дуже схожий на виноград. Він несе в собі енергетику розвитку та любові. Орнаментами з хмелю наші предки декорували весільні(чоловічі) сорочки та рушники, чорнобривці відносяться до цілющої символіки, здатної вилікувати душу і тіло. Також їх зображення уособлює любов до природи і всього живого, берегиня – загадкова і таємнича квітка, що містить в собі материнську силу. Вона повністю відображає суть створення Всесвіту і зародження життя. Цей символ є найбільш дорогим для українців, бо він асоціюється з рідною матір'ю, її ніжністю та теплом її рук [4, с. 55–56].

Значення геометричних орнаментів також є різноманітним, земля та сонце у поєднанні з водою – це життєдающа трійця, яка частенько доповнюється ромбічними символами, що означають родючість Матінки-Землі, рясно засіяної і добре зігрітої сонячним промінням, зірки символізують давнє уявлення про структуру Сонячної системи і Всесвіту, що відрізнялось певною упорядкованістю та гармонічністю, перехрещений ромб має значення поля, земельної ділянки, як власності, ромбічний орнамент з крапками в середині асоціюється з родючістю, заплідненням та засіяним полем, коло – знак Сонця і символ гармонії, хвилясті лінії – водоймища, джерела, води, різноманітні варіації меандрових мотивів означають добробут, ситість, небесне благословення, довголіття, продовження життя [7, с. 39–42].

Також існують зооморфні орнаменти, пава – цей орнамент завжди зображується в парі та означає молодість та розквіт сил. Поважних та красивих пав або жар-птиць навіть сьогодні вишивають на весільних рушниках. Вони ніби випромінюють енергію сонця та життя, благословляючи молодят на сімейне щастя, соловейко та зозуля дуже часто знаходять місце на рушниках дівчат, які ще не знайшли свою пару, голубки та яскраві півні є характерними символами весільного рушника. В орнаменті

ці птахи розташовані таким чином, щоб їх голівоньки були нахилені одна до одної. Якщо ж вони тримають у дзьобиках гілочку калини, чи сидять біля коріння дерева, то це символ зародження нової сім'ї, ластівка – знак добрих новин, пов'язаних з створенням сім'ї та зміцненням і розширенням господарства [6, с. 89–90].

Наші далекі предки прикрашали свої вироби найпростішими орнаментами, які були своєрідними оберегами. За допомогою вишивки передавали енергію неба та землі, які символізували чистоту, безкінечність, родючість. Людина намагалася розібратися, як влаштований світ, знайти пояснення незрозумілому, загадковому, таємничому. Вона прагнула повернути до себе добрі сили природи, а від злих захиститися, і робила вона це за допомогою свого мистецтва. Свої поняття про світи людина висловлювала умовними знаками: пряма горизонтальна лінія означала землю, хвиляста горизонтальна – воду, вертикальна лінія перетворювалася у дощ; вогонь, сонце зображалися хрестом. З цих елементів і їх поєднань і виникав візерунок. Прадавній хлібороб наділяв природні явища діями, почуттями, властивими живим істотам, зодягнув їх у форму птахів, тварин, фантастичних істот. Таким чином людина висловлювала свої уявлення про світ в образах. Йшли століття – вишивка не зникла, а переходила з покоління в покоління. Сонце здавна шанувалося усіма землеробськими народами. «Не земля родить, а небо», – говорить прислів'я. Який ошатний, святковий вигляд мають предмети селянського побуту, прикрашені солярними колами – символами сонця. Образ сонця займає одне з головних місць в прикрасі оселі. Сонце у вигляді круглих розеток, ромбів, коней можна знайти у різних видах народної творчості. Селянин споконвіку жив землею. Землю, її родючість він пов'язував з образом матері. Жіноча фігура – це божество, що виражала вірування про землю, яка родить, і про жінку – продовжувачку роду. Називають цей образ по-різному: Рожаниця, Берегиня, Велика Богиня Землі, родючості, Мати – Земля, Мокоша. Жіноча фігура завжди пов'язана з символами родючості: деревом, птахами, тваринами, сонячними знаками. Подивіться, як умовно вона вирішена. З тіла богині нерідко проростають гілки, а замість голови у неї зображення ромба – стародавнього знака сонця. Іноді її фігура нагадує дерево. Подивіться, як перегукується цей образ у вишивці з образом глиняної баби, – такий самий жест піднятих до неба рук. На подолах таких глиняних та кам'яних фігур зображалися символи сонця, пагонів зерен. Жіноча фігура зі простягнутими угору руками символізувала єдність сил землі і неба, від яких залежало життя людини.

Основними охоронними символами для дівчинки були: Богині-покровительки долі, символ роду, орнаменти дерев, символ покровителя дня її народження, символи землі (знову ж таки, що відрізняються від жіночих символів землі – у тих в основному вона представлялася або розораної, або вже засіяної) і жіночих ремесел.

Хлопчики (як і дівчатка) до дванадцяти років носили сорочки без

поясів. Основними символами, що охороняють хлопчиків, вважалися: символи вогню, сонячні символи, зображення тотемної тварини, зрозуміло, також символ роду-покровителя і духу-покровителя дня народження, дзвіночки та символи чоловічих ремесел [8, с. 143–145].

Орнамент виник задовго до появи писемності. Це підтверджується тим, що навіть стародавня людина, яка одягалася у шкури тварин, зігрівалася біля багаття, рила собі для житла землянки, прикрашала орнаментом предмети домашнього ужитку. На глиняних посудинах, знаряддя праці давніх людей можна побачити найпростіші візерунки: крапки, прямі, хвилясті лінії, ромби.

Прочитати знаки – задача важка. Вчені розгадують таємниці так. Відомо, що стародавня людина була мисливцем. Вона знала, що сила звіра була в бивні – це його зброя. Бивень або його зріз малювали у вигляді ромба. Цей знак містив в собі силу і могутність. Тому стародавня людина малювала його на своєму тілі, предметах, які його оточували. Набігають один на одного ромби – знак щасливого полювання, удачі, знак життя, родючості. Для того щоб поля були щедрі на врожай, людина просила у Неба, Сонця і Землі удачі, творила заклинання. Для цього вона повторювала візерунки. А також: хвилясті лінії символізували воду; горизонтальні – землю.

Меандр є символом води, вічності, безкінечної зміни дня ніччю, зміни пори року. У буковинських та галицьких узорах зустрічаються половинки меандрів. Однією з різновидностей є бескінечник із заокругленими лініями, що схожий на хвилячки річки. Меандрами зображали воду, що є символом морального та духовного очищення. Вода вважається святою, тому що діставалася від неба в дар землі для її живлення та плодючості. Вода змиває бруд, зцілює від недуг [9].

Українське народне декоративне мистецтво – унікальне явище національної культури. Воно завжди правдиво показувало світові життя нації, її духовне багатство, рівень культури, творчі сили і здібності, енергію, виступало, як феномен незнищенності. Вивчення народного декоративного мистецтва закономірно входить в коло проблем національної культури.

У житті українського народу, праці, побуту, моралі, психології та ін. – народне декоративне мистецтво виступає як унікальне явище, яке засвідчує невмирущі, життєствердні сили.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Білан М.С. *Український стрій: навчальний посібник* / М.С. Білан, Г.Г. Стельмащук. – Львів : Ін-т народознав. НАН України, Львівська академія мистецтв, Фенікс, 2000. – 325 с.
2. Білецька В. *Українські сорочки, їх типи, еволюція, й орнаментация* / В. Білецька // *Матеріали до українсько-руської етнології й антропології*. – Наук. т-во ім. Т. Шевченка. – Львів, 1929. – Т. XXI–XXII. – Ч. I. – С. 43–109.
3. Вовк Хв. *Студії з української етнографії та антропології* / Вовк Хв. – К. : Мистецтво, 1995. – 336 с.
4. Гайова Є. *Полтавська сорочка* / Є. Гайова // *Народне мистецтво*. – 2003. – № 1–2.
5. Захарчук-Чугай Р.В. *Українська народна вишивка. Західні області*

- УРСР / Р.В. Захарчук-Чугай. – К. : Наук. думка, 1988. – 190 с.
6. Кара-Васильєва Т.В. Полтавська народна вишивка / Т.В. Кара-Васильєва. – К. : Наук. думка, 1983. – 136 с.
7. Кара-Васильєва Т.В. Українська вишивка / Т.В. Кара-Васильєва [альбом]. – К. : Мистецтво, 1993. – 264 с.
8. Маслова Г.С. Орнамент русской народной вышивки как историко-этнографический источник / Г.С. Маслова. – М. : Наука, 1978. – 206 с.
9. http://www.referatcentral.org.ua/visual_arts_load.php?id=117

Інна Шморгун
(Полтава, Україна)

УПЛИВ КОНСТРУКЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО КОСТЮМУ НА СУЧАСНИЙ ОДЯГ

Народний костюм, поєднуючи мистецтво узорного ткацтва, крою та декоративного оформлення, символізує духовну культуру українського народу, стародавні традиції, обряди, звичаї.

Розвиток народного костюму сягає часів Київської Русі. Вже тоді одяг поділяли за кроєм, силуетом, видом тканини на поясний і нагрудний, прямий і тунікоподібний, з плечовими вставками, з суцільнокроєним рукавом, на кокетці, з лляних, бавовняних, конопляних та вовняних тканин.

Традиційно повсякденний одяг призначався для роботи вдома, в полі, в лісі, святковий – для недільних днів і релігійних свят, обрядовий – для заручин, весілля, похорону. Крім того одяг розрізняли і за віком, і за сімейним станом для дівчат, жінок – молодиць, жінок зрілого віку та жінок похилого віку. Однією з найхарактерніших рис народного одягу є багат шаровість, яка надавала жіночій статури скульптурної монументальності. Так жіночий одяг складався з довгої або короткої вишитої сорочки, поверх якої одягали ткану плахту, обгортку або запаску, фартух, приталену керсетку або спідницю з вусами. Одяг складався з кількох простих шарів, який накладалися один на одній, виділяючи орнаментальні місця: на рукавах, станку, фартуху, подолі тощо.

Для оздоблення одягу використовували різні орнаменти, але переважав геометричний, рослинний, рослинно-геометричний, зооморфний, геральдичний та інші, які виконували і роль оберега. Саме тому були чітко визначені місця їхнього розміщення: плече, середня частина руки, зап'ясток, біля шиї, спина, груди, поділ сорочки тощо. Вишивка в цих місцях немов би захищала людину від злої сили. В орнаменти закладалися символи вічного руху, дерева життя, відродження, зораного і засіяного поля, родючості, тобто все те, що було тісно пов'язане з життям народу. Старовинні техніки вишивки: низь, занизування, штапівка, гладь, хрестик, мережки, та багато інших.

Невід'ємною частиною народного костюма були головні убори, взуття, кольорові пояси, прикраси: дукачі, коралі, силянки, гerdани тощо. [2].

У сучасному одязі використовують чимало елементів народного одягу: